

Zoologie strunatců pro ZV

Blp030_ZOSP

INFO a požadavky

- 1h týdně, z, 1kr. (1 neúčast)
- Zakončení: **test / ústní zkouška**
(20 ot.,13-16 b. PsD, ≥ 17 b. P)
- Navazuje a rozšiřuje B1p011 (Úspěšné absolvování je podmínkou)
- Shrnující text pro každou soustavu předchází na světlejším pozadí.

Biology student

What my friends think I do

What my Mom thinks I do

What society thinks I do

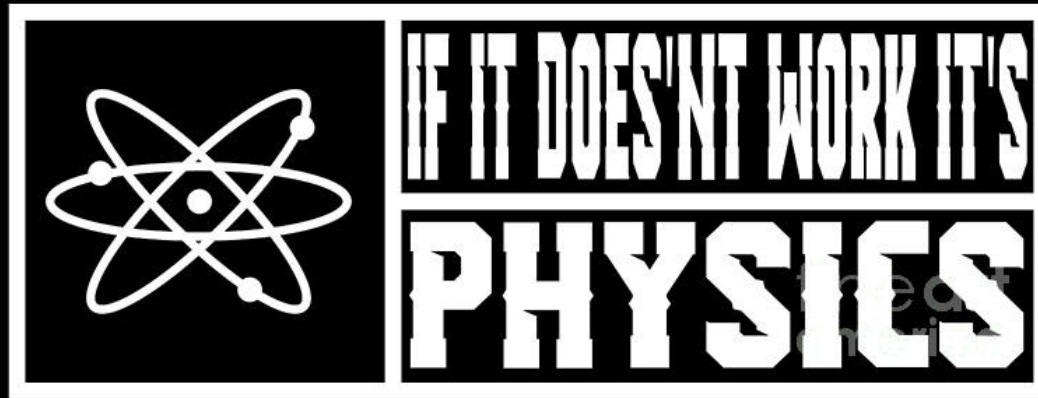
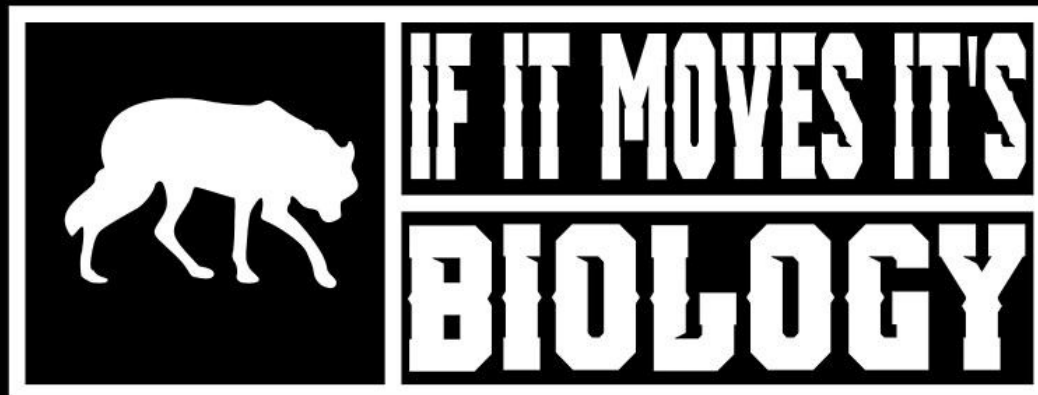
What the government thinks I do

What I think I do

What I really do

Cíl předmětu:

- poznatky o rozdílech tělesné organizace taxonů, bionomii, ekologii a zástupcích
- dovednosti poznání a charakterizování taxonů, zařazení do ekosystémů

Doporučená literatura: několik učebnic, podrobněji ve cvičení
LANG, J. a kol., 1965: Zoologie. II. Díl. SPN Praha.

GAISLER, J., 1983: Zoologie obratlovců. Acad. Praha

GAISLER, J. ZIMA, J., 2018: Zoologie obratlovců. Acad. Praha

ROSYPAL, S. a kol., 2003: Nový přehled biologie. Scientia Praha

SIGMUND a kol., 1992: Zoologie strunatců. UK Praha

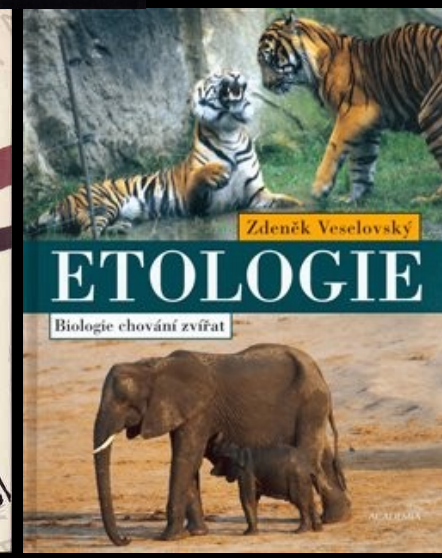
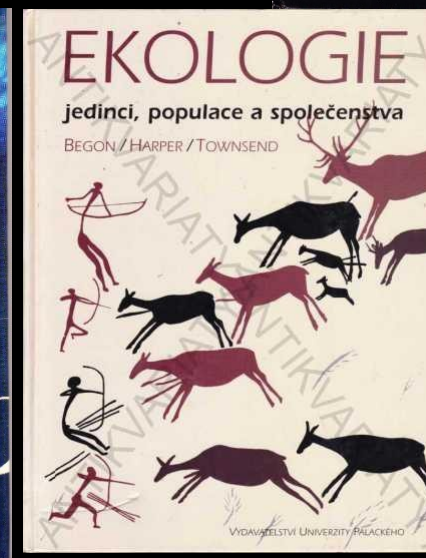
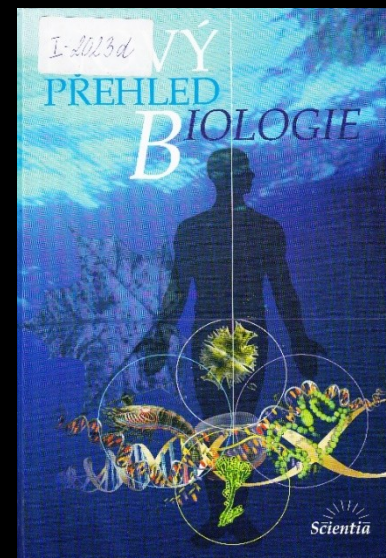
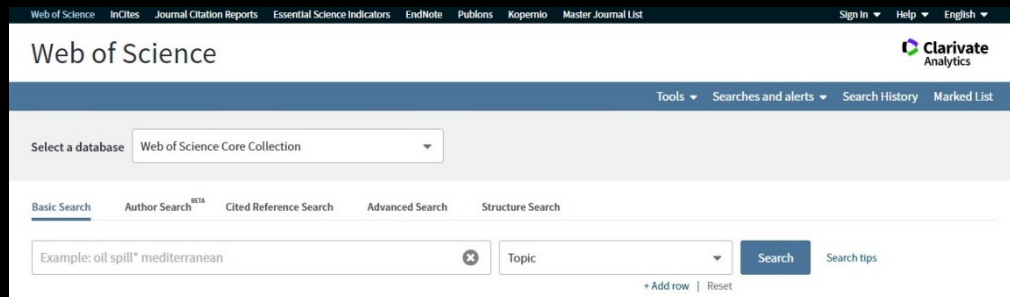
Doplňující přehledová literatura strunatců:

Kol. Obratlovci. NDOP 1994.

Kol. Svět zvířat I. – IX. Albatros Praha 1997-2000.

Ekologie – Begon, Townsend, Harper, Votobia, 1997

Etologie – Veselovský, Academia, 2005

Předpokládaný program B1p030 2021/22

1. (20.9.) Obratlovci – úvod
2. (27.9.) dtto – soustavy – krycí a oporná
3. (4.10.) dtto – soustava oporná
4. (11.10.) dtto – s. svalová
5. (18.10.) dtto – NS a smysly
6. (25.10.) dtto – endokrinní žlázy a coelom
7. (1.11.) dtto – s. trávicí a dýchací
8. (8.11.) dtto – s. cévní
9. (15.11.) dtto – s. vylučovací
10. (22.11.) dtto – s. rozmnožovací
11. (29.11.) Ekosystémy obecně
12. (6.12.) Ekosystémy naše
13. (13.12.) Ekosystémy – učebnice

materiály na ISu

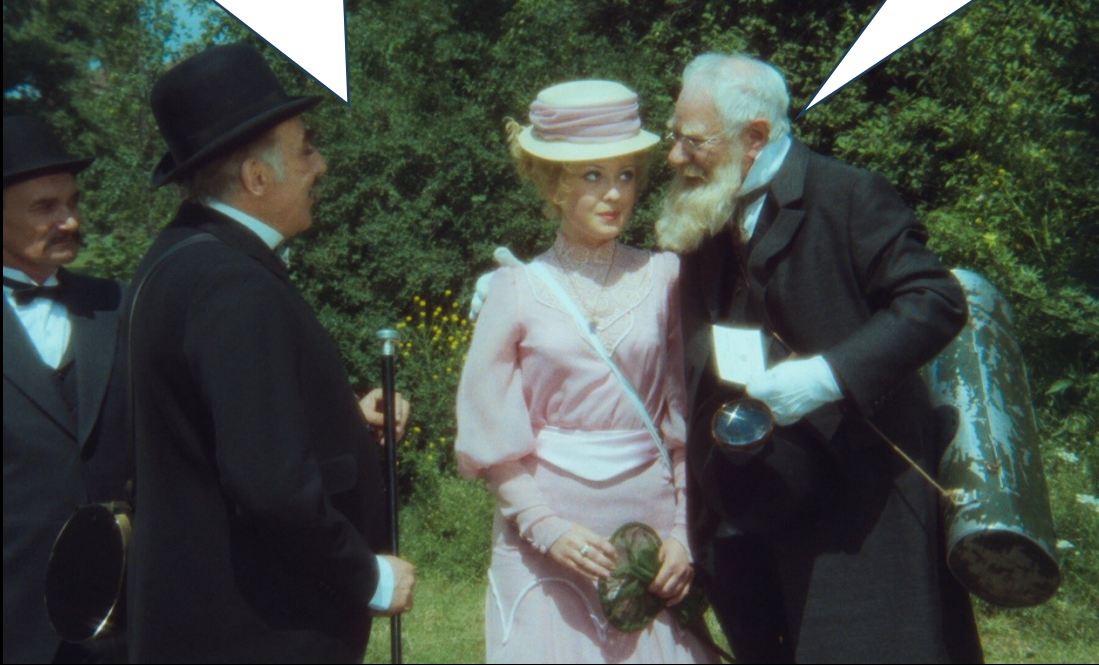

Učitel? Co to je...

Jakže?! Autor fenomenálního díla Květena Jindřichohradecka se zvláštním přihlédnutím ke Kardašově Řečici?

Hřích nezralého mládí ...

Směr blázinec...

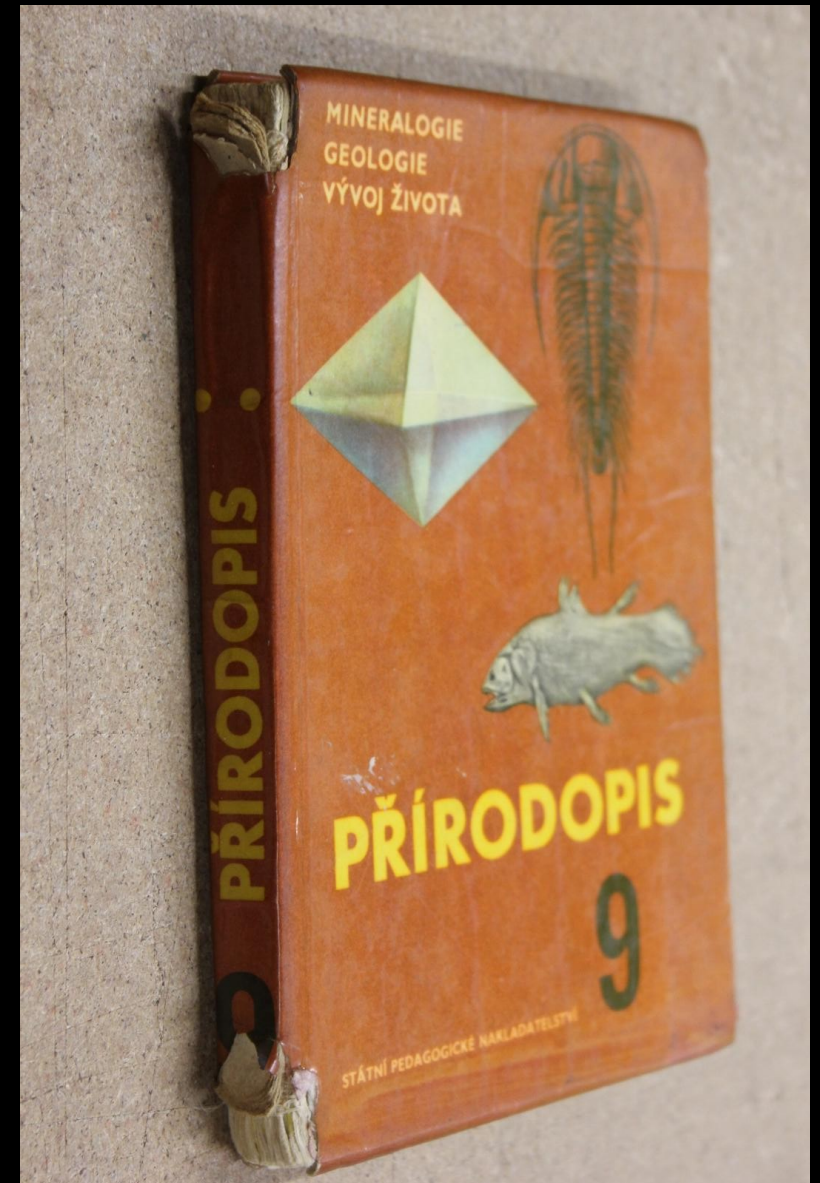

Učebnice...

- 1) reedice mají dlouhý časový interval
- 2) reedice často nezohledňuje aktuální poznatky v biologii (taxonomie, morfologie, etologie, ekologie...)
- 3) reedice obsahují chybné informace (text/obrázky)
- 4) komplexní obsah biologických informací zjednodušován = únik obsahu učiva

„Studie je zaměřena na zpracování tématu Řasy v **osmi učebnicích** přírodopisu. Cílem výzkumu bylo zjistit odborné nedostatky v učivu o řasách. Metodou výzkumu byla obsahová analýza (Gavora, 2010, 2015). Zjištěné nedostatky byly rozděleny na dvě kategorie – nedostatky týkající se zařazení řas do systému a další odborné nedostatky. Celkem byly v učebnicích zjištěny **4 typy nedostatků v systematickém zařazení řas a 61 dalších odborných nedostatků**. V diskusi jsou porovnány výsledky studie se zjištěními jiných autorů a vyvozovány dopady na vzdělávání žáků. Článek je doplněn přílohou s uvedením odborné správnosti determinovaných chyb.“

Brabcová, B., Vodová, L., & Hvězdová, K. (2018). Analýza tématu Řasy ve vybraných učebnicích přírodopisu. *Scientia in Education*, 9(1).
<https://doi.org/10.14712/18047106.992>

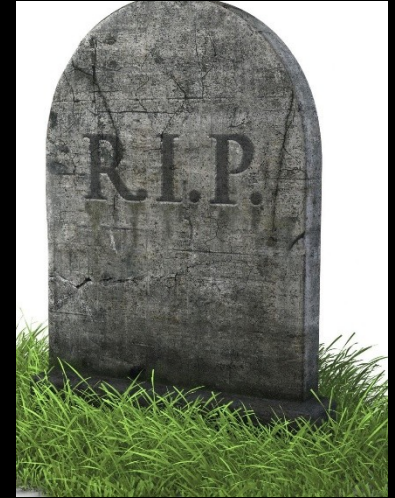
K čemu je biologie...

?

?

≠

„Buržoazní pavěda“

Základní typy chování:

teritoriální, obranné, epigamní, komfortní (grooming/alogrooming), hravé, pohybové (anabióza, brumace, hibernace, estivace, diapauza), potravní, antipredační, sociální, explorační, napodobování, používání nástrojů/učení

Komunikace: vizuální (optická), pachová/chemická, daktylní (doteková), akustická – jejich kombinace

Signály mohou mít stejný význam vnitrodruhový i mezidruhový (varovné volání), ale i stejný vnitro a jiný mezidruhový (vyplazený jazyk – hrozba vs přivolání pomoci – tamarín vs člověk)

Co ovládá naše chování:

CNS vs endokrinní soustava (migrace)

Typy migrací (dlouhé, střední, krátké vs anadromní/katadromní) – podmínky (všichni jedinci druhu, periodické opakování, vzdálenost) – předletová potulka vs migrace

Důvody (potrava, rozmnožování, nevhodné podmínky/sezonalita, fototaxe)

Biorytmy – oscilace/periody – cirkadiánní, cirkatidalní, cirkalunární, semilunární, cirkanaulní

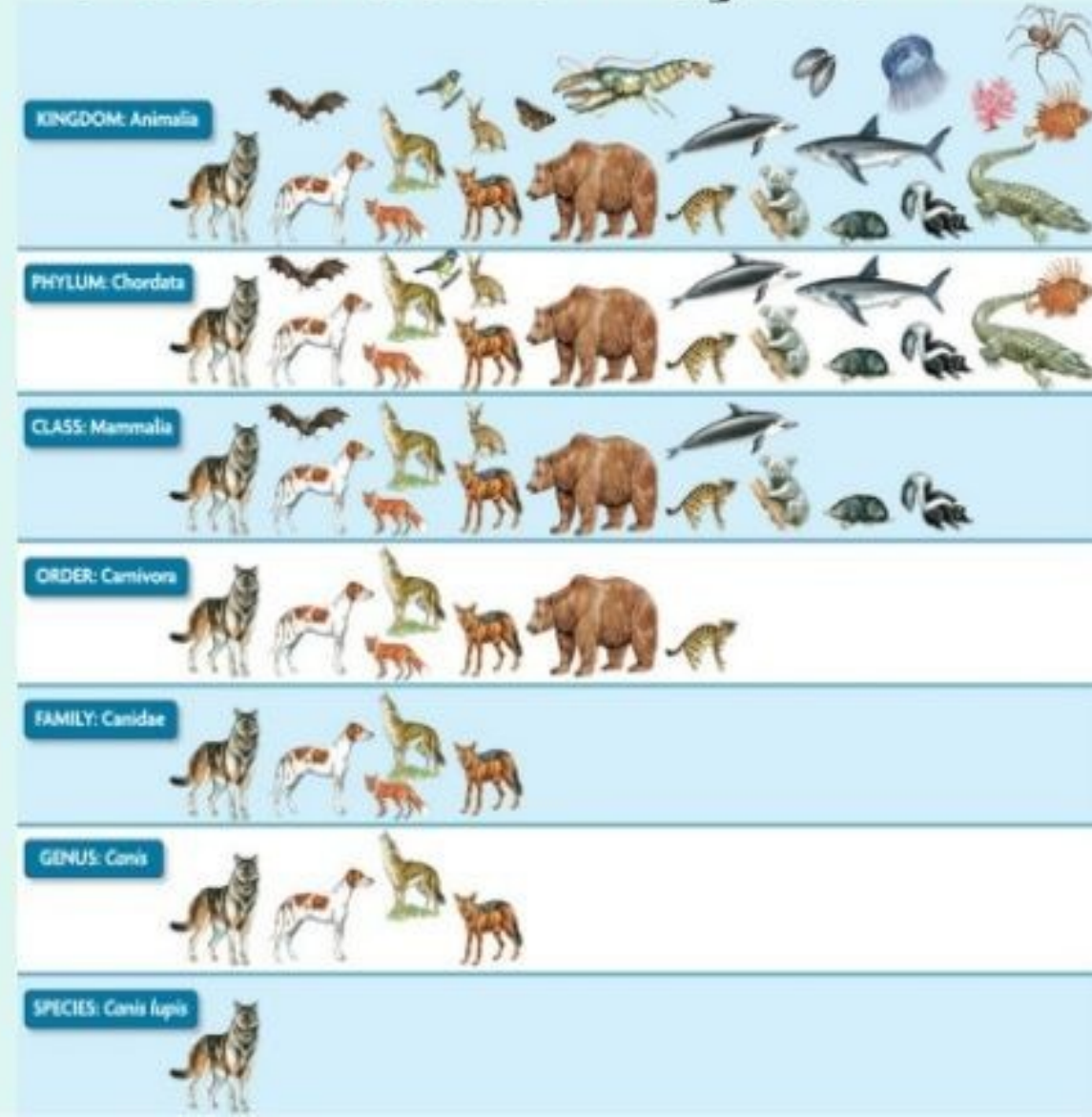
Rozlišovací (taxonomické) znaky variabilita

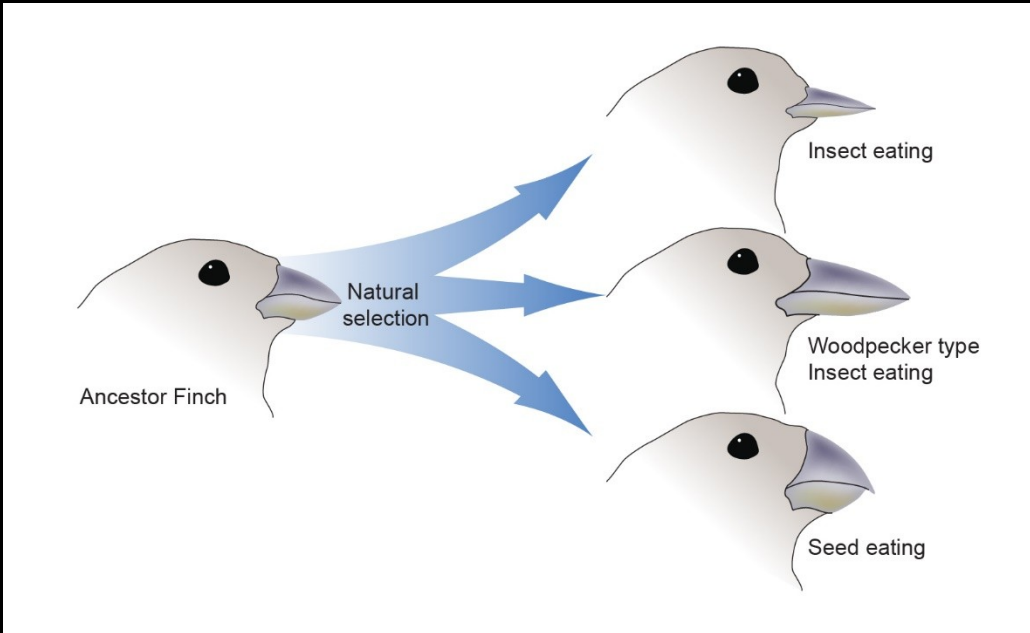
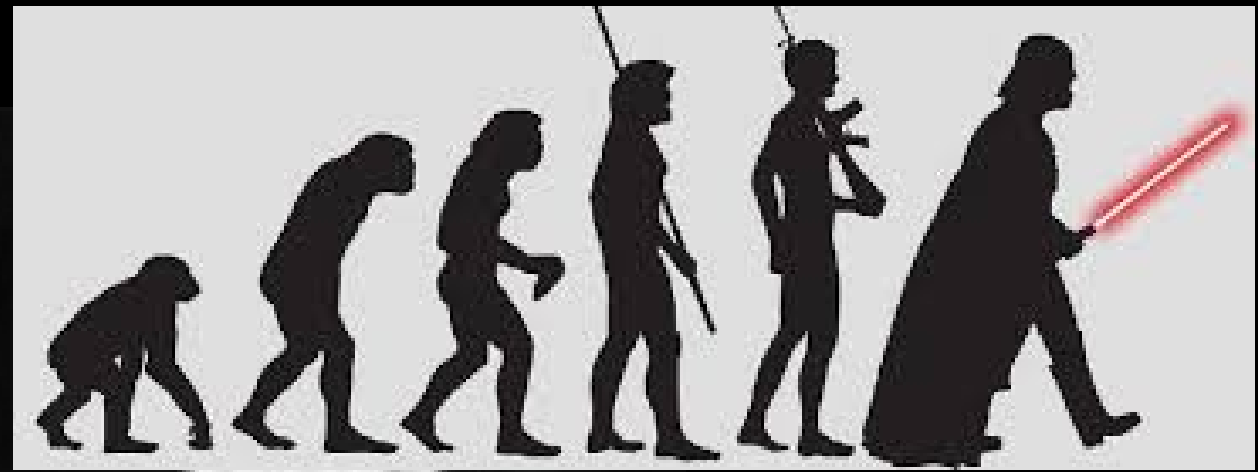
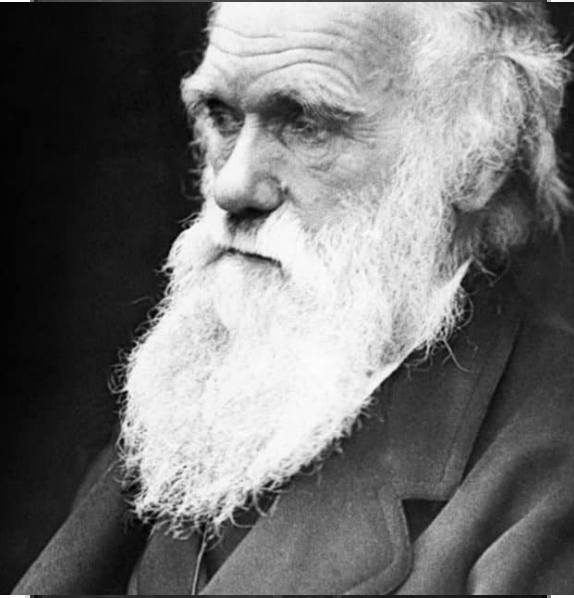
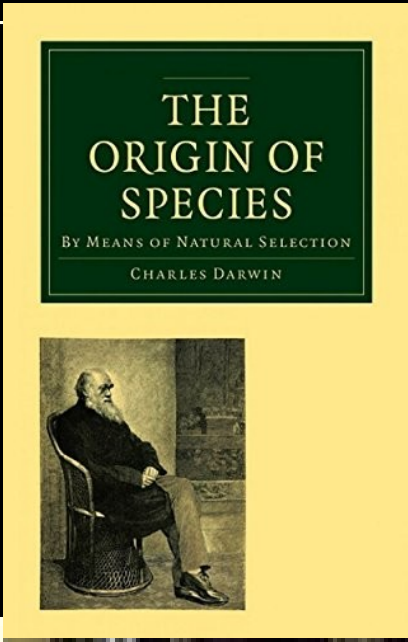
Figure 3. Colour and pattern variation of *Lacerta agilis* recorded in Slovakia. A – adult male from Muránska Planina, cen-

Linnaeus' classification system

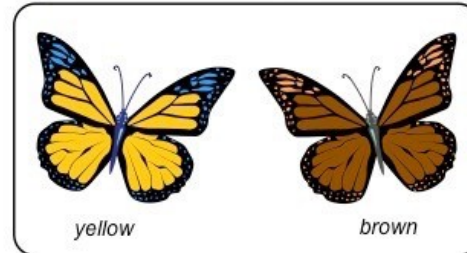
- Each level is included in the level above it.
- Levels get increasingly specific from kingdom to species.

Evolve a selekce – přírodní výběr, lamarckismus

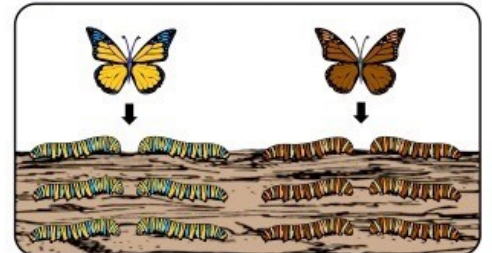

1 Variation

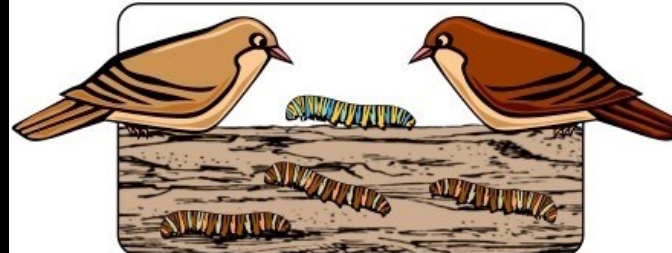
There is genetic variation within a population which can be inherited

2 Competition

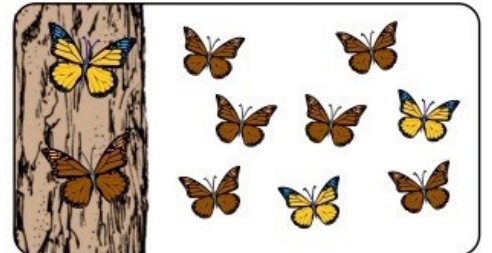
Overproduction of offspring leads to competition for survival

3 Adaptations

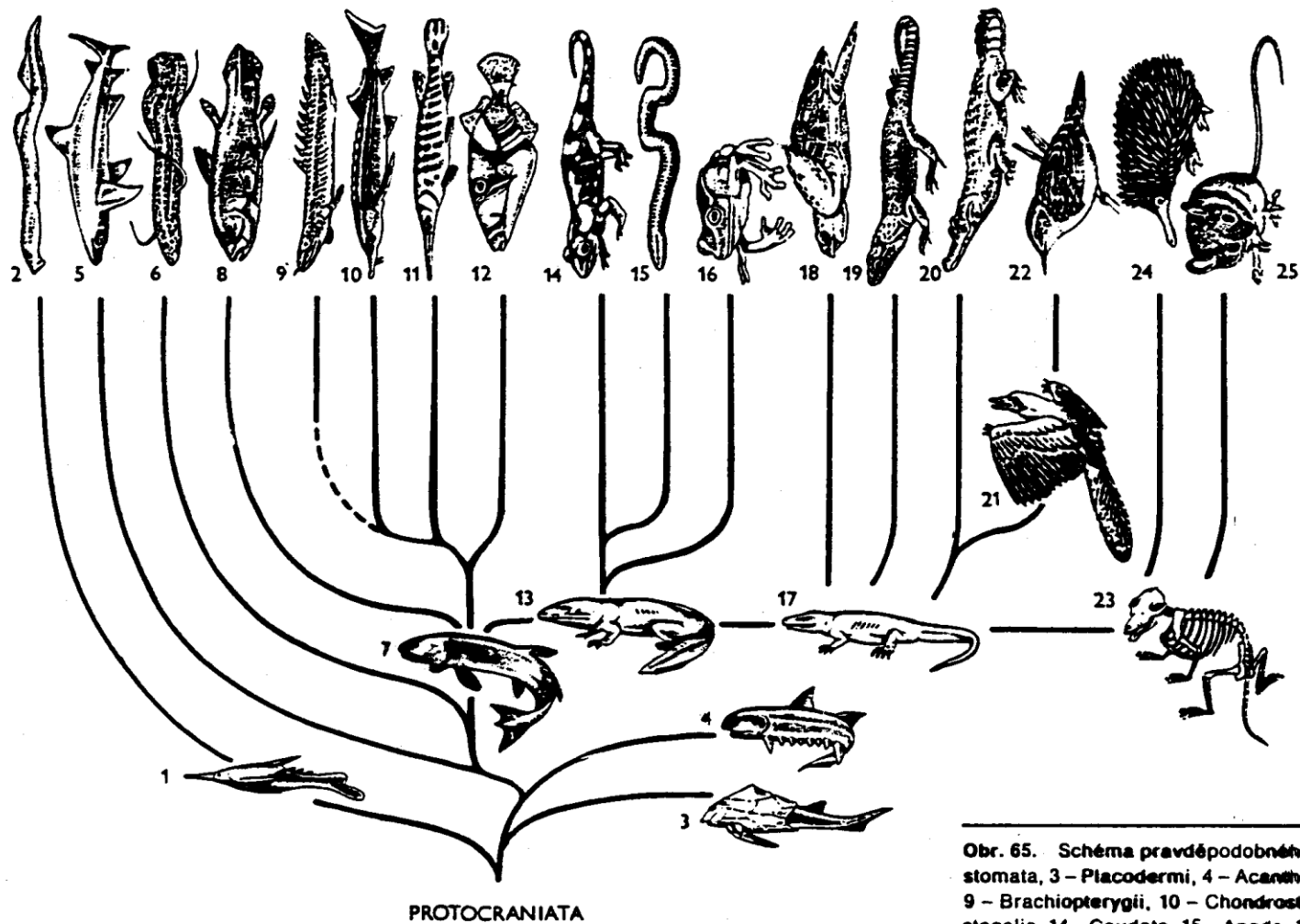
Individuals with beneficial adaptations are more likely to survive to pass on their genes

4 Selection

Over many generations, there is a change in allele frequency (evolution)

Fylogeneze (fylogenetický strom)

Obr. 65. Schéma pravděpodobného fylogenetického vývoje obratlovců. 1 – Ostracodermi, 2 – Cyclostomata, 3 – Placodermi, 4 – Acanthodii, 5 – Chondrichthyes, 6 – Dipnoi, 7 – Rhipidistia, 8 – Actinistia, 9 – Brachiopterygii, 10 – Chondrostei, 11 – Holosteii, 12 – Teleostei (6 až 12 – Pisces), 13 – Ichthyostegalia, 14 – Caudata, 15 – Apoda, 16 – Salientia (13 až 16 – Amphibia), 17 – Cotylosauria, 18 – Chelonia, 19 – Lepidosauria, 20 – Archosauria (17 až 20 – Reptilia), 21 – Saururae, 22 – Ornithurae (21 až 22 – Aves), 23 – Docodonta (a jiné skupiny navazující na synapsidní plizy), 24 – Prototheria, 25 – Theria (23 až 25 – Mammalia). Schéma akcentuje recentní skupiny, seřazené v pravé části obrazu (čísla 2 až 25); většina vymřelých skupin nižších než třídy je vynechána. Originál.

Ekologie

Rozšíření:

kosmopolitní vs endemit vs relik
diverzita/abundance – změny v horizontálním rozšíření (rovník vs póly) a vertikálním (nížiny vs hory)

Typy prostředí (voda, zem, vzduch) – rozdělení a typy biotopů

1) voda – slaná, brakická, sladká (tekoucí, stojatá)

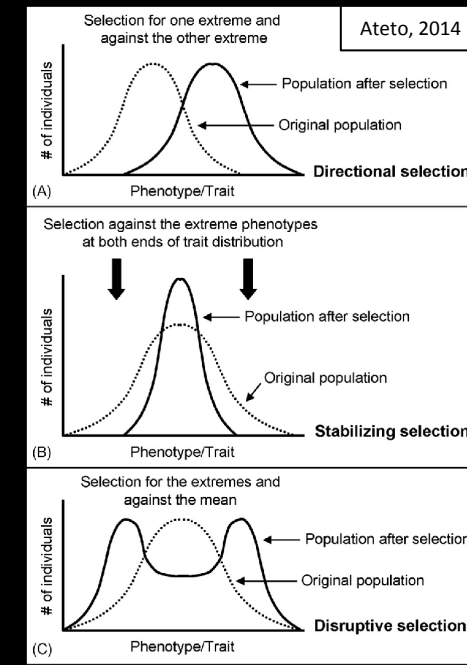
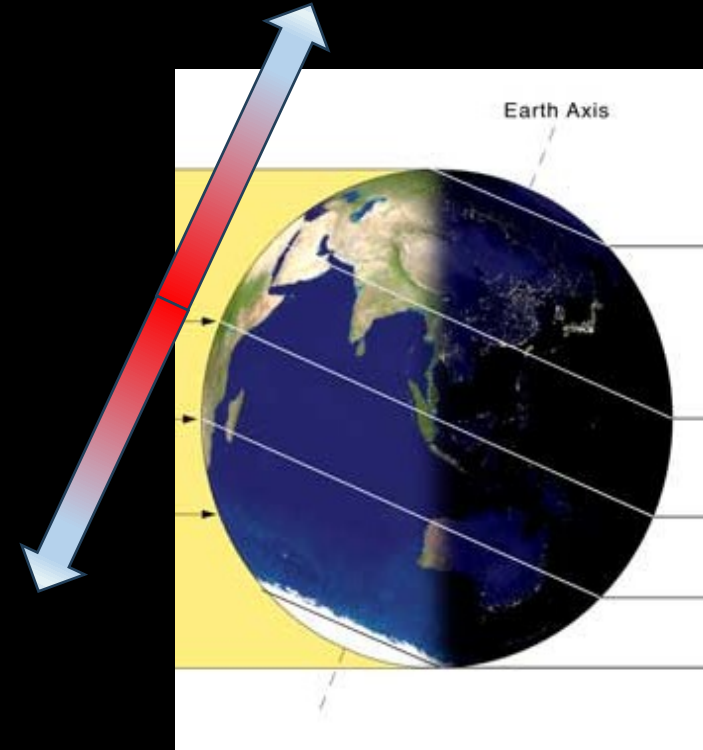
2) souš – nad zemí, pod zemí, na stromech... Pouště vs prales vs polární oblasti...

Allenovo, Bergmanovo a Glogerovo pravidlo

Limitní faktory:

Abiotické – fyzikální (světlo, teplota, vlhkost, tlak, rychlost vody/vetru – proudění, atd) vs chemické (salinita, obsah O₂, chemizmus vody/pudy/vzduchu, obsah dusičnanů ve vodě a pod
Biotické – rostliny vs živočichové

Adaptace na podmínky prostředí (morfologická/fenotypová, genetická, behaviorální, fyziologická/teplotní...)

BIODIVERZITA

Biologická diverzita (též **biodiverzita**; angl. *Biological diversity*) představuje rozrůzněnost života. Existuje mnoho definicí biodiverzity, neboť se jedná o složitý několikaúrovňový jev. Světový fond ochrany přírody definoval v roce 1989 biodiverzitu jako „*bohatství života na Zemi, miliony rostlin, živočichů a mikroorganismů, včetně genů, které obsahují, a složité ekosystémy, které vytvářejí životní prostředí*“.

“Hot Spots “

oblasti s vysokou druhovou bohatostí, koncentrací vzácných, ohrožených a endemických druhů

Rozlišujeme čtyři úrovně biodiverzity:

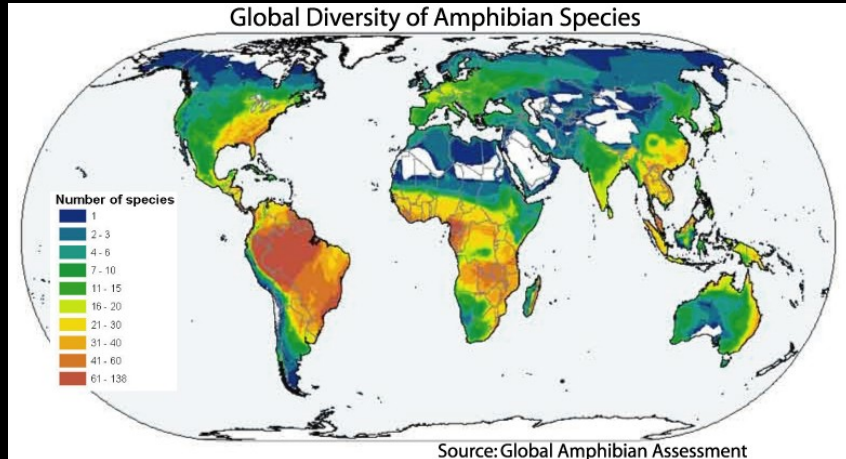
genetickou (genová variabilita v rámci populace nebo celého druhu)

druhovou (rozmanitost na úrovni druhů)

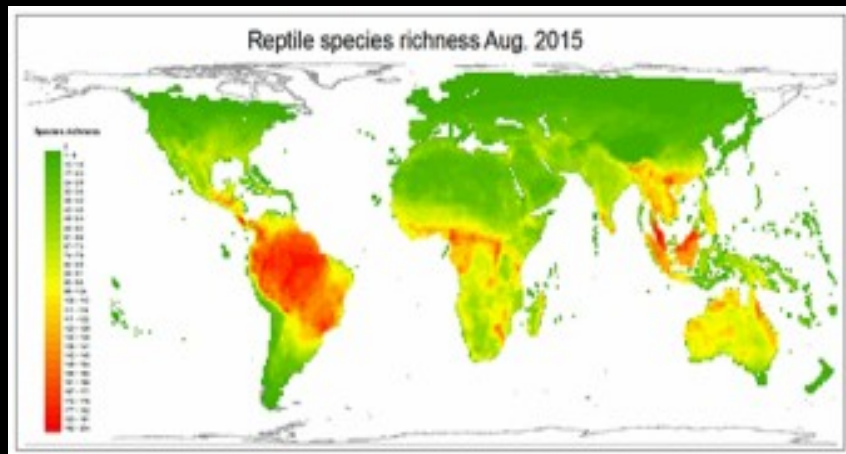
ekosystémovou (rozmanitost na úrovni společenstev a ekosystémů)

kulturní (rozmanitost kultur lidských společenstev)

BIODIVERZITA

- “cold spots“ a “black spots“
- megadiverzitní země - 70% celosvětové diverzity ve 12 zemích (Austrálie, Brazílie, Čína, Kolumbie, Ekvádor, Indie, Indonésie, Madagaskar, Mexiko, Peru, a Kongo)
- oblasti nedotčené přírody: 75% původní vegetace, < 5 lidí/km²
- Nová guinea - 15 000 endemických rostlin
- Amazonie + Konžská pánev - dalších 30 000 druhů
- ekologické gradienty (transitional zones)

- vysoký počet druhů (tropy)
- vysoký počet endemitů
- velká diverzita biotopů
- velký počet druhů adaptovaných na speciální podmínky
- území ohrožená devastací
- vzácnost druhů
- různé kombinace jmenovaných faktorů

Podkmen: Obratlovci *Vertebrata*

Obecné znaky:

- a. Mnohobuněční živočichové – tři zárodečné listy (ekto-, ento- a mezoblast), druhotná tělní dutina (coelom)
 - b. Dvoustranně souměrní, segmentace coelomu a ústrojů z něj. Možnost potlačení, vždy v ontogenezi.
 - c. Druhoústí - uzavření prvoúst v zárodeč. vývoji, prolomení na opačném konci těla. Na místě prvoúst později řitní otvor.
 - d. Přední oddíl trávicí trubice (hltan) se žaberními štěrbinami, které u primárně vodních i v dospělosti (ústí ven nebo do obžaberního prostoru), u suchozemských pouze v ontogenezi, později zarůstají.
1. **Metamerní segmentace** těla i v dospělosti (nervová soustava, páteř, trupové svalstvo)
 2. Podélné rozčlenění těla na nejméně **tři oddíly**: hlava, trup a ocas
 3. Nervová soustava v podobě **míšní trubice** s vystupujícími párovými míšními nervy
 4. **Uzavřená cévní soustava** podobná stavbou bezlebečným

Zvláštní znaky obratlovců:

1. Zpravidla kostěná vnitřní kostra. Její osní část z **obratlů** tvořících páteř a lebky
2. **Redukce chordy** k nepatrným zbytkům (savci) až úplnému zániku (ptáci)
3. Končetiny s vnitřní kostrou v podobě **ploutve** (*ichthyopterygium*) nebo **nohy** (*chiropterygium*)
4. **Vícevrstevná pokožka** krytá různými útvary (pancíře, šupiny, peří, srst) a opatřená deriváty
5. Vývoj **mozku jako nervového ústředí** se zvyšováním významu koncového mozku
6. Soustředění **smyslových orgánů** pro příjem informací z vnějšího prostředí **na hlavovou část** (uložení v lebce)
7. **Srdce** v uzavřené cévní soustavě. **Hemoglobin** ve specializovaných buňkách
8. **Ledviny z mezoblastu** jako vylučovací orgán
9. **Soustava žláz s vnitřní sekrecí** zajišťující spolu s NS integraci životních pochodů
10. Vývoj **zárodečných obalů** (kromě vaječných o.) k zajištění reprodukce v podmínkách souše

Podkmen: **Obratlovci (Vertebrata)** 47 000

Nadtřída: **BEZČELISTNÍ (AGNATA)** 50

Třída: **KONODONTI (CONODONTA)** †

Třída: **ŠTÍTNATCI (OSTRACODERMI)** †

Třída: **KRUHOÚSTÍ (CYCLOSTOMATA)** 50
(CEPHALASPIDOMORPHI)

KONODONTI A ŠTÍTNATCI †

MIHULE

SLIZNATKY (MYXINI)

Nadtřída: **ČELISTNATCI (GNATHOSTOMATA)** 46 800

Třída: **PANCÍŘNATCI (PLACODERMI)** †

Třída: **TRNOPLOUTVÍ (ACANTHODII)** †

Třída: **PARYBY (CHONDRICHTHYES)** 600

Třída: **PAPRSKOPLOUTVÉ RYBY (ACTINOPTERYGII)** 24 000

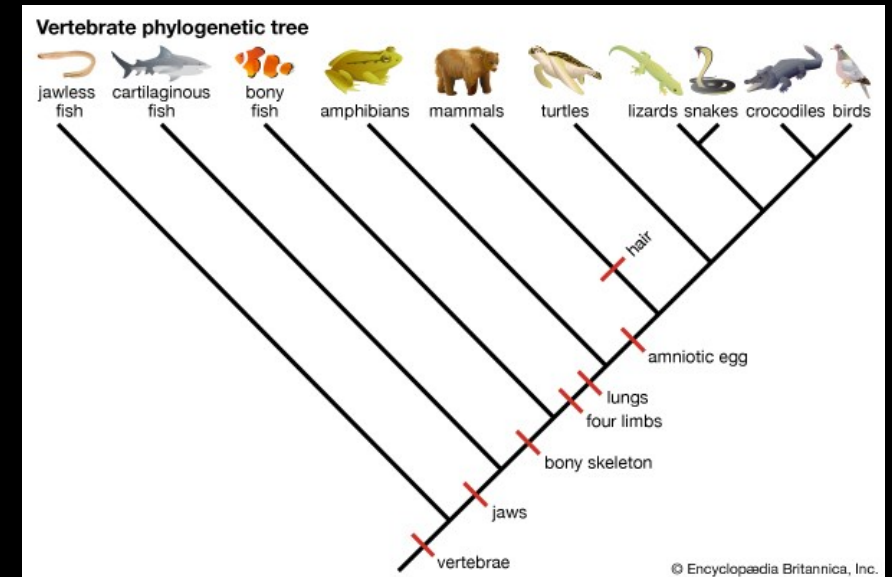
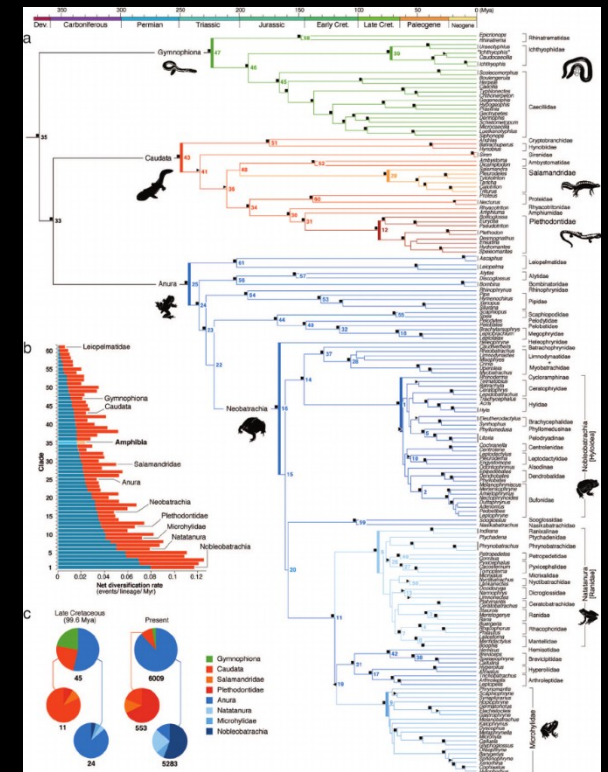
Třída: **NOZDRATÉ (SVALOPLOUTVÉ) RYBY (SARCOPTERYGII)** 6

Třída: **OBOJŽIVELNÍCI (AMPHIBIA - LISSAMPHIBIA)** 3 000

Třída: **PLAZI (REPTILIA)** 6 000

Třída: **PTÁCI (AVES)** 8 900

Třída: **SAVCI (MAMMALIA)** 4 300

Historický vývoj (suchozemských) obratlovců
